

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
2^Ο ΛΥΚΕΙΟ ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ (ΠΥΡΟΥΝΑΚΕΙΟ)

ΓΕΩΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ: ΕΛΕΝΑ ΜΗΤΡΟΠΕΤΡΟΥ
ΕΛΕΥΣΙΝΑ 2023

Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΑΚΤΟΓΡΑΜΜΗΣ ΤΟΥ ΣΑΡΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟ ΤΟ 18.000 ΕΩΣ ΤΟ 14.500 Π.Α.Σ. (ΑΠΟ -150 ΜΕΤΡΑ ΕΩΣ -90 ΜΕΤΡΑ)

**ΠΕΡΙΠΟΥ 18.000 ΧΡΟΝΙΑ ΠΡΙΝ ΑΠΟ
ΣΗΜΕΡΑ (-150 m.)**

**ΠΕΡΙΠΟΥ 18.000 ΧΡΟΝΙΑ ΠΡΙΝ ΑΠΟ
ΣΗΜΕΡΑ (-125 m.):**

**ΠΕΡΙΠΟΥ 14.500 ΧΡΟΝΙΑ
ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΣΗΜΕΡΑ (-90 m.)**

**ΠΕΡΙΠΟΥ 14.200 ΧΡΟΝΙΑ
ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΣΗΜΕΡΑ (-80 m.)**

Ο ορισμός της Γεωμυθολογίας

Η Γεωμυθολογία αναζητεί το πραγματικό γεωλογικό ή αστρονομικό ή ιστορικό γεγονός, που υπόκειται σε έναν μύθο, στον οποίο έδωσε την αφορμή να δημιουργηθεί. Κατ' αυτό τον τρόπο συντελεί ώστε η μυθολογία να επιστρέψει στην ιστορία.

Συνδυάζει τις επιστήμες της γεωλογίας, της ιστορίας, της αρχαιολογίας, της φιλολογίας, της αστρονομίας και είναι άκρως διεπιστημονική».

**Ο Πλάτων (427-347 π.Χ.) στον Κριτία (110 a 3-6)
προσδιορίζει το αίτιο της δημιουργίας μύθων:**

**«μυθολογία γὰρ ἀναζητήσις τε τῶν παλαιῶν μετὰ
σχολῆς ἅμ' ἐπὶ τὰς
πόλεις ἔρχεσθον, ὅταν ἴδητόν τισιν ἤδη τοῦ βίου
τἀναγκαῖα
κατεσκευασμένα, πρὶν δὲ οὐ».**

Νεοελληνική απόδοση

[Μυθολογία είναι η συστηματική αναζήτηση των παλαιών γεγονότων με μεγάλη προσοχή, αφού προηγουμένως σχημάτισαν τις πόλεις και είδαν ότι παρήγαγαν και ότι κατασκεύασαν τα αναγκαία για την επιβίωσή τους και όχι βεβαίως προηγουμένως]

Ο κατακλυσμός του Ωγύγου

Ο Ελλάνικος γράφει για τον κατακλυσμό του Ωγύγου

«ἀπὸ Ὀγύγου τοῦ παρ' ἐκείνοις αὐτόχθονος πιστευθέντος, ἐφ' οὗ γέγονεν ὁ μέγας καὶ πρῶτος ἐν τῇ Ἀττικῇ κατακλυσμός, Φορωνέως Ἀργείων βασιλεύοντος, ὡς Ἀκουσίλαος ἱστορεῖ μέχρι πρώτης Ὀλυμπιάδος, ὅθεν Ἕλληνες ἀκριβοῦν τοὺς χρόνους ἐνόμισαν, ἔτη συνάγεται χίλια εἴκοσιν».

Ελλάνικος, απ. 47

Νεοελληνική απόδοση

[Από τον Ώγυγο, που από εκείνους (δηλ. τους κατοίκους της Αττικής) εθεωρείτο αυτόχθων και επί του οποίου συνέβη ο μεγάλος και πρώτος κατακλυσμός στην Αττική, όταν ο Φορωνεύς ήταν βασιλιάς των Αργείων, όπως εξιστορεί ο Ακουσίλαος, μέχρι την πρώτη Ολυμπιάδα, την οποία οι Έλληνες θεώρησαν ως αφετηρία της χρονολογίας τους, παρήλθαν χίλια είκοσι έτη].

**Μήπως η βαθμιαία άνοδος της στάθμης του Σαρωνικού κόλπου
έδωσε την αφορμή της δημιουργίας του μύθου
του Κατακλυσμού του Ωγύγου;**

**Ας παρακολουθήσουμε, τι συνέβη στον Σαρωνικό κόλπο από το
έτος 18.000 Π.Α.Σ.**

18.000 χρόνια Π.Α.Σ. οι τότε ακτογραμμές δεν είχαν καμία σχέση με τις σημερινές, ούτε από άποψη μορφής ούτε από γεωγραφική θέση.

Ο γνωστός μας Σαρωνικός Κόλπος την εποχή εκείνη δεν υπήρχε και η Πελοπόννησος ήταν ενωμένη με την Αττική, αφού τα νησιά Αγκίστρι, Αίγινα, Κυρά, Διάποροι, Λαγούσες, Σαλαμίνα, Φλέβες, το νησί του Πατρόκλου, αλλά και η Μακρόνησος αποτελούσαν μία ενιαία ξηρά, που ήταν ενωμένη με αυτήν.

Τα σημερινά νησιά του Σαρωνικού αποτελούσαν τμήματα μιας γέφυρας ξηράς, του λεγόμενου Παλαιοϊσθμού της Αίγινας, ενώ μεταξύ αυτής της γέφυρας και της Πελοποννήσου, εκεί όπου σήμερα εκτείνεται ο Κόλπος των Κεγχρεών και ο Κόλπος της Επιδαύρου, υπήρχε μία λίμνη, η Παλαιολίμνη της Τροιζηνίας.

[1] Βλ. και Paratheothorou, Geraga and Ferentinos, 2008: 65-71.

Την εποχή εκείνη επομένως ο παλαιολιθικός άνθρωπος μπορούσε να περάσει περπατώντας από την περιοχή της Αττικής στη σημερινή Πελοπόννησο και επίσης από την Αττική στην Εύβοια.

Όλα τα σημερινά νησιά του Σαρωνικού συνεπώς δημιουργήθηκαν μετά το 18.000 Π.Α.Σ. και φυσικά όχι όλα μαζί.

12.000 χρόνια Π.Α.Σ., η στάθμη της θάλασσας βρισκόταν περίπου 70 μέτρα χαμηλότερα, ενώ το 10.000 Π.Α.Σ., περίπου 30-40 μέτρα χαμηλότερα από σήμερα.

Την εποχή εκείνη ο Πόρος και η Δοκός ήταν ενωμένα ακόμη με την Πελοπόννησο, ενώ η Σαλαμίνα και οι Φλέβες ήταν ενωμένες με την Αττική.

Απεναντίας η Αίγινα, το Αγκίστρι και οι νησίδες Υψηλή και Λαγούσες αποτελούσαν ενιαίο νησί, την λεγόμενη Παλαιοαίγινα ή Πρωτοαίγινα.

Μεταξύ 10.000 και 7.000 Π.Α.Σ. περίπου, η θάλασσα συνεχίζει να ανεβαίνει με την ίδια ταχύτητα, ενώ γύρω στο 7.000 Π.Α.Σ. η στάθμη της θα πρέπει να βρισκόταν γύρω στα 10 μέτρα χαμηλότερα απ' ό,τι σήμερα.

Η διαμόρφωση της σημερινής μορφής των ακτών του Σαρωνικού, οπότε αποσπάσθηκε η Σαλαμίνα από την Αττική, θα πρέπει να έγινε γύρω στο 6.000 Π.Α.Σ., τότε δηλαδή που αρχίζει και το κλιματικό βέλτιστο του Ολοκαίνου, το οποίο διήρκεσε περίπου μέχρι το 4.000 Π.Α.Σ., δηλαδή μέχρι το 2000 π.Χ. Την περίοδο αυτή τόσο η μέση θερμοκρασία όσο και οι βροχοπτώσεις θα πρέπει να ήταν υψηλότερες από τις σημερινές.

Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΑΚΤΟΓΡΑΜΜΗΣ ΤΟΥ ΣΑΡΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟ ΤΟ 18.000 ΕΩΣ ΤΟ 14.500 Π.Α.Σ. (ΑΠΟ -150 ΜΕΤΡΑ ΕΩΣ -90 ΜΕΤΡΑ)

**ΠΕΡΙΠΟΥ 18.000 ΧΡΟΝΙΑ ΠΡΙΝ ΑΠΟ
ΣΗΜΕΡΑ (-150 m.)**

**ΠΕΡΙΠΟΥ 18.000 ΧΡΟΝΙΑ ΠΡΙΝ ΑΠΟ
ΣΗΜΕΡΑ (-125 m.):**

**ΠΕΡΙΠΟΥ 14.500 ΧΡΟΝΙΑ
ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΣΗΜΕΡΑ (-90 m.)**

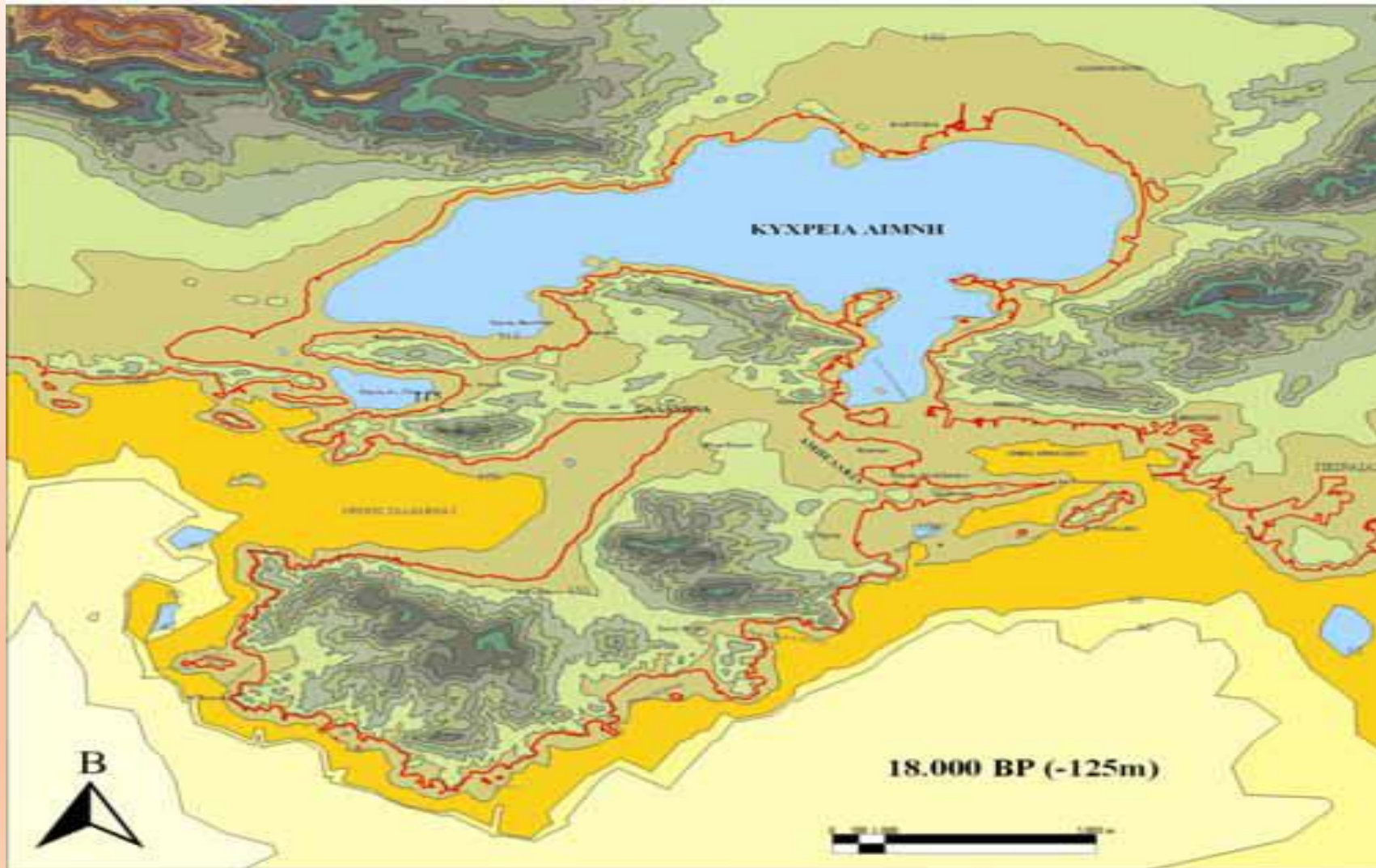

**ΠΕΡΙΠΟΥ 14.200 ΧΡΟΝΙΑ
ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΣΗΜΕΡΑ (-80 m.)**

Ο ΣΑΡΩΝΙΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΘΡΙΑΣΙΟ ΠΕΔΙΟ ΤΟ 7.000 Π.Α.Σ.

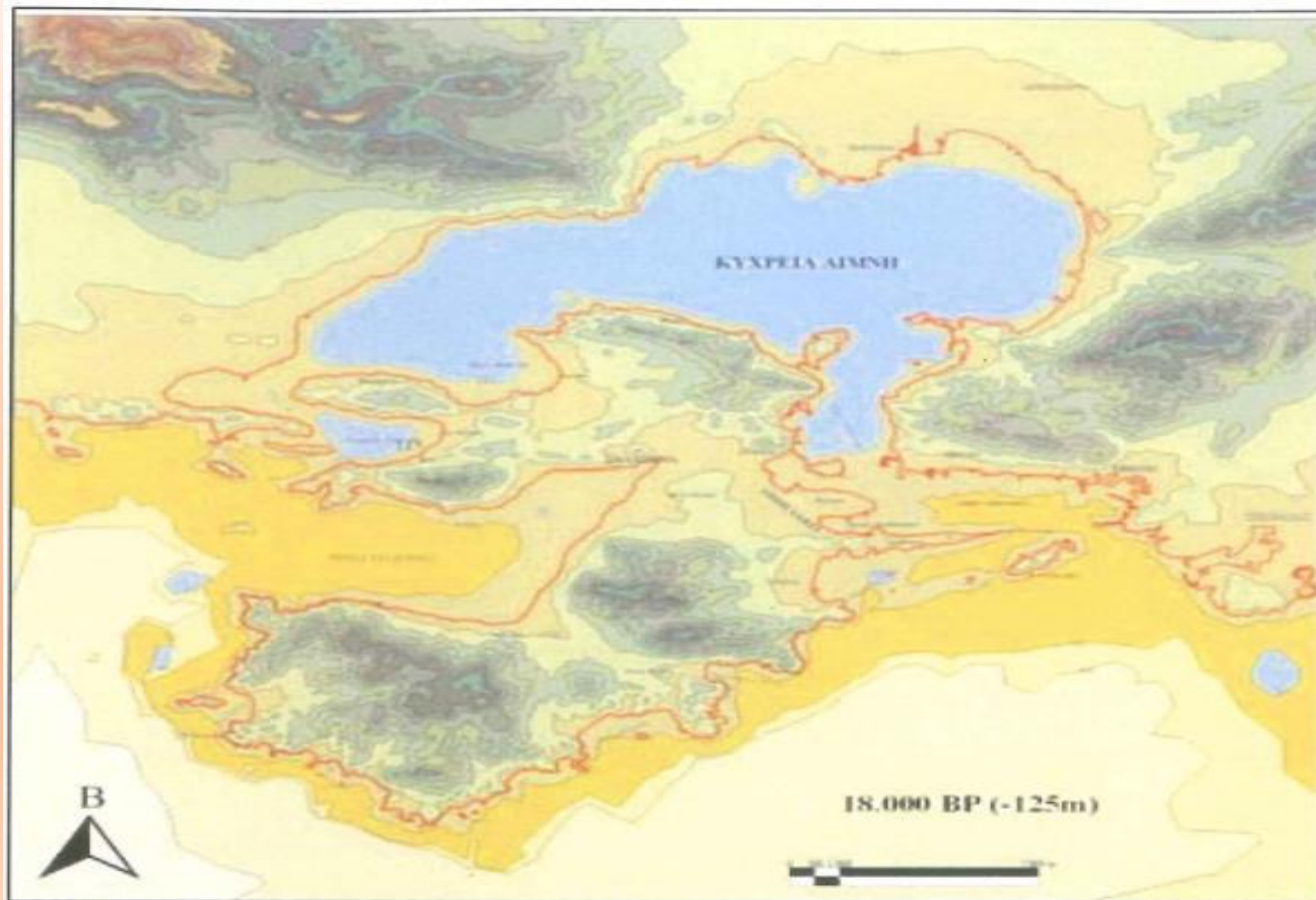
**Η Κυχρεία Λίμνη, 18.000 χρόνια πριν από σήμερα, στα -125 μέτρα
(κόκκινη γραμμή: η σημερινή ακτογραμμή).**

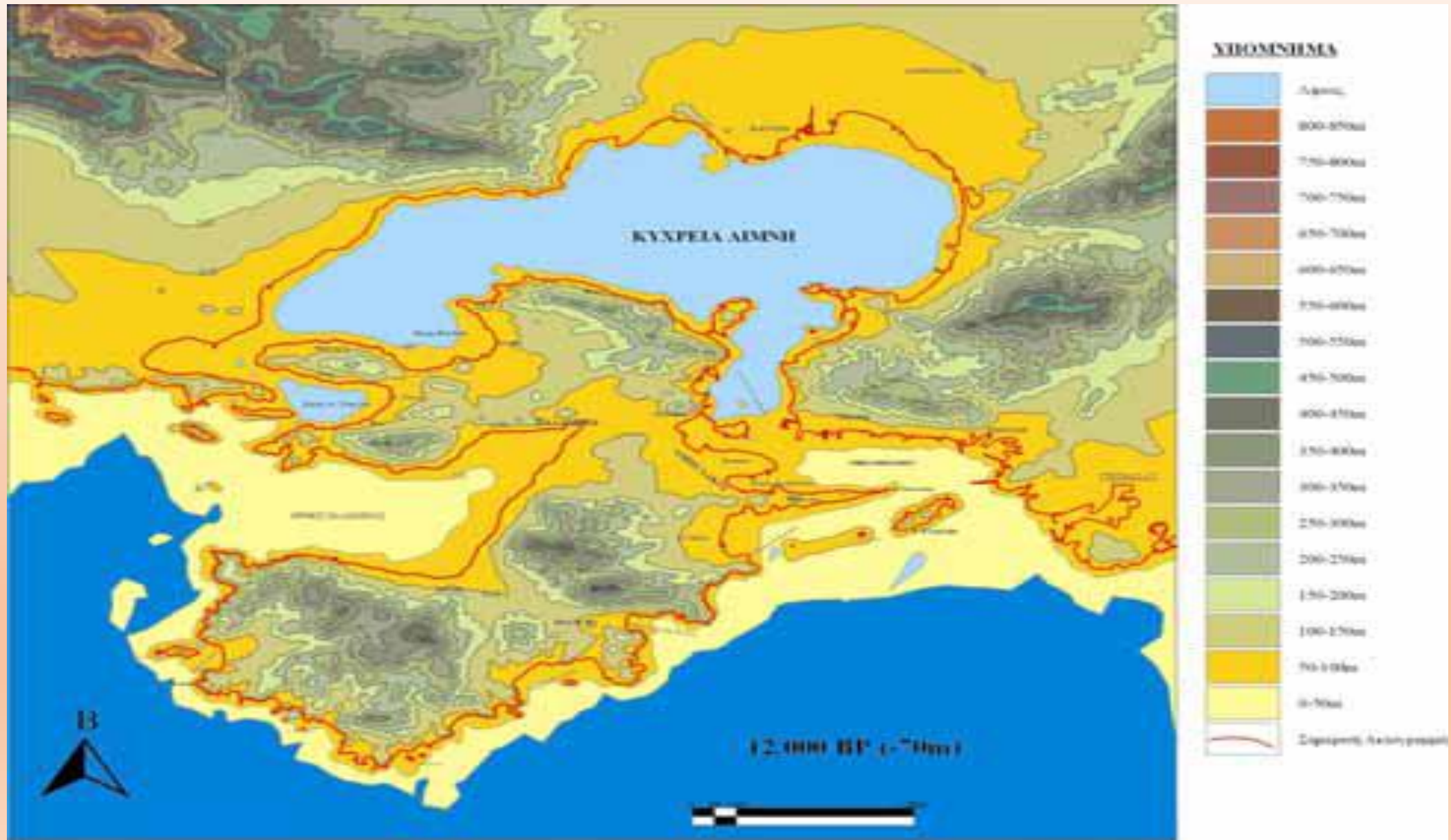
Παλαιολίμνη Κυχρεία και Σαρωνικός Κόλπος

Όπως είναι γνωστό, ολόκληρος ο Ελλαδικός χώρος υπάγεται σ' αυτό που, από γεωτεκτονική άποψη, αποκαλείται Ελληνικό τόξο. Ο Ελλαδικός χώρος, με την ευρεία γεωγραφική έννοια του όρου, έχει μια σύνθετη γεωλογικο-τεκτονική δομή και εξέλιξη, που αρχίζει πριν από 250 εκατομμύρια χρόνια περίπου, όταν άρχισε να δημιουργείται ένας νέος, για την εποχή εκείνη, ωκεανός που τον έχουν ονομάσει Τηθύ. Όλα σχεδόν τα πετρώματα που βλέπουμε στους ορεινούς όγκους έχουν αποτεθεί ως ιζήματα ή έχουν εκχυθεί ως ηφαιστειακά σ' αυτόν τον ωκεανό της Τηθύος, όπως για παράδειγμα τα πετρώματα στον Όλυμπο, στην Πίνδο, στον Ταΰγετο, στον Παρνασσό κλπ. πολύ προτού δημιουργηθεί ο Ατλαντικός ωκεανός.

Η Κυχρεία Λίμνη 18.000 Π.Α.Σ.

Η Κυχρεία Λίμνη το 12.000 Π.Α.Σ. (ΣΤΑ – 70 ΜΕΤΡΑ)

Η Κυχρεία Λίμνη 7.000 Π.Α.Σ.

Η Κυχρεία Λίμνη σήμερα ως τμήμα του Σαρωνικού.

Ο ευρύτερος χώρος της Αττικής και του Σαρωνικού Κόλπου συγκεντρώνει ένα μεγάλο τμήμα της ιστορίας και της μυθολογίας του αρχαίου ελληνικού κόσμου. Δεν θα ήταν υπερβολή να λεχθεί ότι είναι μια από τις ιερότερες περιοχές του αρχαιοελληνικού χώρου και ίσως να μην υπάρχει άλλη περιοχή σ' ολόκληρο τον πλανήτη όπου να έχουν δραστηριοποιηθεί τόσο πολλοί Θεοί και Θεές, τόσο πολλοί ήρωες.

Το γεγονός αυτό συνδέεται με παλαιοκλιματικές και γεωπεριβαλλοντικές μεταβολές σ' ολόκληρο τον Αιγαιακό και Περιοιγαιακό χώρο και στον Σαρωνικό. Κατά τα τελευταία 18.000 χρόνια, ήτοι μετά το τέλος της τελευταίας παγετώδους περιόδου, οι κλιματικές αλλαγές που σημειώθηκαν και που συνδέονται με αύξηση της θερμοκρασίας και επακόλουθο την τήξη των παγετώνων είχαν σαν αποτέλεσμα την άνοδο της στάθμης της θάλασσας της τάξης των 125 μέτρων τουλάχιστον.

Η άνοδος της στάθμης της θάλασσας είχε σαν αποτέλεσμα σημαντικές αλλαγές στο φυσικό περιβάλλον και στη διαμόρφωση των ακτογραμμών και των παράκτιων περιοχών. Η άνοδος της στάθμης είχε επίσης σαν αποτέλεσμα την κατάκλυση κλειστών υδρολογικών λεκανών με αλλαγή της φυσικογεωγραφικής τους λειτουργίας με την μετατροπή τους αρχικά σε λίμνες και στη συνέχεια σε πυθμένα όρμων ή κόλπων.

Ο προϊστορικός άνθρωπος έγινε μάρτυρας των συγκλονιστικών αυτών αλλαγών στο περιβάλλον του, και τις απόδωσε σε διάφορους Θεούς, άλλοτε καταστρεπτικούς και άλλοτε προστάτες. Όλα αυτά παρακολουθούνται σε διάφορους αρχαίους μύθους. Σκοπός λοιπόν εδώ είναι ο συσχετισμός ορισμένων μύθων με φυσικογεωγραφικές και γεωλογικές μεταβολές που συνέβησαν κατά την προϊστορία και η την απόπειρα ερμηνείας τους.

Φυσικο-γεωγραφικές αλλαγές του χώρου μεταξύ της νήσου Σαλαμίνας και της Ελευσίνας κατά τα τελευταία 18.000 χρόνια. Του χώρου δηλαδή που καταλαμβάνεται σήμερα από τον κόλπο της Ελευσίνας.

Εκεί, το 18.000 Π.Α.Σ. υπήρχε μια κλειστή υδρολογικά λεκάνη, που δεν είχε επιφανειακή απορροή και που δεν επικοινωνούσε με την τότε θάλασσα που βρισκόταν περί τα 30 Km μακριά. Τα στοιχεία που έχουμε συγκεντρώσει μέχρι σήμερα δεν μας επιτρέπουν να πούμε ότι ήταν λίμνη την εποχή αυτή, κάτι που είναι το πιθανότερο, οπωσδήποτε όμως πρέπει να είχε μετατραπεί σε λίμνη μεταξύ του 10.000 Π.Α.Σ. και του 5.000 Π.Α.Σ. Την παλαιολίμνη αυτή την ονομάσαμε «Κυχρεία Λίμνη» προς τιμήν του Κυχρέα γιου του Ποσειδώνα και της Νύμφης Σαλαμίνας.

Θριάσιο πεδίο, Ράριον πεδίων και Ελευσίνα (σημερινός χάρτης)

Ράριο Πεδίο

Γεωγραφικός προσδιορισμός

Το Ράριο πεδίο, περιλαμβάνει την πεδιάδα στην Ελευσίνα και κυρίως το δυτικό τμήμα προς τα Μέγαρα. Σύμφωνα με νεότερες έρευνες, τοποθετείται, προς τη σημερινή πόλη της Μάνδρας, νοτιοανατολικά του όρους Τρικέρατο.

Μυθολογικό υπόβαθρο

Η ονομασία οφείλεται στο Ράρο, πατέρα ή παππού του Τριπτόλεμου, ο οποίος υποδέχθηκε και περιποιήθηκε τη θεά Δήμητρα, όταν έφθασε στην Ελευσίνα, προς αναζήτηση της κόρης της Περσεφόνης. Η θεά προς εκδήλωση της ευγνωμοσύνης της για τη φιλοξενία, δίδαξε το γιο ή εγγονό του Ραρός Τριπτόλεμο τη γεωργία και κυρίως την καλλιέργεια του σίτου στον αγρό του, που έλαβε το όνομά του.

Σύμφωνα με τον Ομηρικό Ύμνο στη Δήμητρα, στον οποίο συναντάται για πρώτη φορά το Ράριο πεδίο, πριν η Δήμητρα σταματήσει την καρποφορία, αυτό ήταν ζωοδότης μαστός της γης. Κατά την παράδοση, το πεδίο ήταν ο αγρός, στον οποίο ο Τριπτόλεμος έσπειρε πρώτος το σπόρο του σιταριού, με τον οποίο τον εφοδίασε η θεά.

Εκεί όπου είχε αλωνιστεί για πρώτη φορά σιτάρι που είχε παραχθεί από τη σπορά, είχε εγκατασταθεί βωμός, όπου οι Ελευσίνιοι προσέφεραν θυσίες χρησιμοποιώντας χονδροαλεσμένους δημητριακούς καρπούς. Όπως αναφέρει ο Πausανίας, «Για το Ράριον πεδίοι λένε πως είναι το πρώτο που σπάρθηκε και παρήγαγε (δημητριακούς)καρπούς, και γι' αυτό οι ελευσίνιοι συνηθίζουν να χρησιμοποιούν ουλές(κριθάκια χοντροαλεσμένα για ιεροπραξίες) απ' αυτό και να κάνουν απ' αυτές τα πέμματα (γλυκά ψωμάκια για τις θυσίες). Εδώ δείχνουν και ένα αλώνι που το λένε του Τριπτόλεμου και ένα βωμό».

Ράριο Πεδίο

Κατά τους Ορφικούς, στο Ράριο πεδίο, ανάμεσα στην Αθήνα και την Ελευσίνα, πραγματοποιήθηκε η συνάντηση της Δήμητρας με πέντε ανθρώπους, που είχαν πεταχτεί από τη γη: τη Βαυβώ, το Δυσαύλη και τους γιους του, Τριπτόλεμο, Εύμολπο και Ευβουλέα. Συχνά αναφέρεται ότι ο Τριπτόλεμος έδωσε πληροφορίες στη Δήμητρα για την τύχη της κόρης της, γι' αυτό η θεά του έδωσε τα δώρα της.

Στο χώρο αυτό επίσης τελούνταν ο δεύτερος από τους τρεις ιερούς συμβολικούς αρότους, που συνηθίζονταν κάθε χρόνο πριν το όργωμα των χωραφιών, με σκοπό την ενίσχυση της καρποφορίας. Οι τρεις αυτοί ιεροί άροτοι μαρτυρούνται από τον Πλούταρχο: *«Ἀθηναῖοι τρεῖς ἀρότους ἱεροὺς ἄγουσι, πρῶτον ἐπὶ Σκίρω, τοῦ παλαιοτάτου τῶν σπόρων ὑπόμνημα, δεύτερον ἐν τῇ Ραρία, τρίτον ὑπὸ πόλιν τὸν καλούμενον Βουζύγιον»*. Ο τελετουργικός αυτός άροτος, κατά τον οποίο γινόταν συμβολικό όργωμα με ζεύγος βοδιών, πρέπει να τελούνταν σε μια γωνία της πεδιάδας της Ελευσίνας.

Επιπρόσθετα, από κριθάρι και σιτάρι που φύονταν στο Ράριο Πεδίο παρασκευάζονταν άρτοι που προσφέρονταν στη θεά κατά την κορύφωση των Ελευσινίων μυστηρίων. Παράλληλα, κατά τη διάρκεια των Ελευσινίων πραγματοποιούνταν αγώνες, οι νικητές των οποίων έπαιρναν ως έπαθλο μερίδες κριθαριού που καλλιεργούνταν εκεί.

Επίδραση στον παγκόσμιο πολιτισμό – Η γεωργική επανάσταση

Η γεωργική επανάσταση αποτελεί ιδιαίτερα σημαντικό βήμα στην εξέλιξη του ανθρώπινου γένους, καθώς παύει πλέον η απόλυτη εξάρτησή του από το φυσικό περιβάλλον και αρχίζει να αποκτά έλεγχο στην παραγωγή της τροφής του.

Είναι η εποχή που ο *Homo sapiens*, αρχίζοντας να καλλιεργεί δημητριακά, δημιουργεί τη θεά Δήμητρα και την τοποθετεί στο Θριάσιο πεδίο.

Στο Ράριο πεδίο, για πρώτη φορά πραγματοποιήθηκε σπορά, όργωμα, θερισμός και αλώνισμα, εκεί καλλιεργήθηκε για πρώτη φορά κριθάρι και σιτάρι, εκεί ο προϊστορικός κάτοικος της Ελλάδας παρήγαγε το πρώτο ψωμί, εκεί άρχισε να αποκτά τον έλεγχο της φύσης.

Σε αυτό συνέβαλε η ομαλοποίηση των κλιματικών και γεωλογικών συνθηκών που επέτρεψε τη διακοπή των περιπλανήσεων, την εγκατάσταση σε μόνιμη βάση και την καθοριστική για το ανθρώπινο γένος μετάβαση από τον τροφοσυλλέκτη στον τροφοπαραγωγό, μεταβολή που ολοκληρώνεται κατά τη Νεολιθική περίοδο. Η μετάβαση αυτή πρέπει να υπήρξε σταδιακή, καθώς προϋπόθετε μακρόχρονη παρατήρηση, που θα οδήγησε στην επιλογή των κατάλληλων προς καλλιέργεια ειδών.

Είναι δυνατό μάλιστα η έναρξη της καλλιέργειας να αποδοθεί στις γυναίκες (την 7η χιλιετία περίπου), εφόσον ο ρόλος της ως τροφοσυλλέκτριας είναι λογικό να την οδήγησε λόγω τυχαιότητας ή παρατήρησης, στην καλλιέργεια φυτικών ειδών.

Μια από τις σημαντικότερες μεταβολές που επέφερε η γεωργική επανάσταση ήταν η ταχύτατη αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού, ο οποίος κατά την έναρξη της νεολιθικής εποχής δεν υπερέβαινε τα 5 εκατομμύρια. Η δυνατότητα δημιουργίας διατροφικού αποθέματος, εξασφάλισε πλέον επάρκεια τροφής και έθεσε τις βάσεις για κοινωνικές μεταβολές και τη δημιουργία προηγμένων πολιτισμικών δομών. Αντίθετα η έλλειψή της πυροδοτούσε συγκρούσεις και πολέμους.

Τοπογραφικός χάρτης Θριάσιου Πεδίου

Θριάσιο Πεδίο - Ελευσίνα

Γεωγραφικός προσδιορισμός

Το Θριάσιο Πεδίο εκτείνεται δυτικά της Αθήνας, μεταξύ του Ασπρόπυργου ανατολικά, της Μάνδρας δυτικά και της Ελευσίνας νοτιοδυτικά. Περικλείεται από το Όρος Πατέρα/Αιγάλεω στα δυτικά και βορειοδυτικά, από τον Κιθαιρώνα στα βόρεια, από την Πάρνηθα βορειοανατολικά και από τον κόλπο της Ελευσίνας στα νότια. Την πεδιάδα διέρρει ο ελευσινιακός Κηφισός (Σαρανταπόταμος).

Το Θριάσιο Πεδίο από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα

Το Θριάσιο Πεδίο συνέδεαν με την Αθήνα δύο δρόμοι, από τους οποίους ο ένας ήταν η Ιερά Οδός, την οποία ακολουθούσε η πομπή των Ελευσινίων Μυστηρίων. Έχοντας ως αφετηρία τη μεγάλη δυτική πύλη της Αθήνας (Δίπυλο), που ήταν γνωστή και ως «Θριάσιαι Πύλαι», διέσχιζε το παραλιακό τμήμα της πεδιάδας και κατέληγε στην Ελευσίνα.

Στην πεδιάδα αυτή, τη μεγαλύτερη και, σύμφωνα με τους αρχαίους, την πιο εύφορη της Αττικής, λατρεύτηκαν η θεά Δήμητρα και η κόρη της Περσεφόνη. Περί το 2000 π.Χ.(4000 χρόνια π.α.σ.) στις πλαγιές λόφου στο νοτιοδυτικό άκρο του Θριάσιου πεδίου, κοντά στον κόλπο, ιδρύθηκε η Ελευσίνα. Από τη Μυκηναϊκή εποχή, κατά την οποία γίνεται ισχυρά οχυρωμένη πόλη και ως τον 4ο αι. μ. Χ., οπότε το Ιερό εγκαταλείπεται μετά την απαγόρευση της αρχαίας λατρείας και την επιδρομή των Οστρογότθων, λατρευόταν συνεχώς η θεά Δήμητρα. Είναι η θεά των δημιουργικών δυνάμεων της φύσης και της καλλιέργειας των σιτηρών. Αυτή δίδαξε στους Ελευσίνιους την σπορά των δημητριακών και τις θρησκευτικές τελετές, των οποίων τα μυστικά τους γνώριζαν μόνο οι μνημένοι, σύμφωνα με την υπόδειξη της θεάς.

Ετυμολογία της ονομασίας «Θριάσιο Πεδίο»

Για την ετυμολογία της ονομασίας του Θριάσιου Πεδίου υπάρχουν διάφορες εκδοχές. Είναι πιθανό να συνδέεται με τις Θρίες, φτερωτές νύμφες, που έμεναν στον Παρνασσό και ήταν τροφοί του Απόλλωνα. Αυτές είχαν την ικανότητα να μαντεύουν το μέλλον από τον τρόπο που κινούνταν τα χαλίκια μέσα σε νερό. Έτσι, οι μικρές πέτρες που χρησιμοποιούνταν στη μαντική ονομάστηκαν θρίες.

Άλλες παραδόσεις συσχετίζουν τις Θρίες με την Αθηνά, στην οποία δίδαξαν τη μαντική τέχνη. Ο Απόλλων παραπονέθηκε στο Δία, γιατί δυσαρεστήθηκε με αυτή την ενασχόληση της Αθηνάς, καθώς ήθελε μόνο εκείνος να κατέχει αυτή την τέχνη. Η Αθηνά, θυμωμένη, πέταξε στην πεδιάδα τα χαλίκια, από τα οποία ονομάστηκε Θριάσιο Πεδίο.

Σύμφωνα με άλλη ερμηνεία, η ονομασία προέρχεται από το «θρίον», το φύλλο συκιάς. Η θεά Δήμητρα, πρόσφερε στο Φύταλο την πρώτη συκιά της Αττικής και την καλλιέργεια της, για να ανταποδώσει τη φιλοξενία που της παρείχε στο σπίτι του στις όχθες του αθηναϊκού Κηφισού, κατά τη διάρκεια της αναζήτησης της κόρης της Περσεφόνης.

Ρειτοί (ή Λίμνη Κουμουνδούρου)

Ρειτοί (ή Λίμνη Κουμουνδούρου)

Γεωγραφικός προσδιορισμός

Η λίμνη Κουμουνδούρου, στα όρια του Ασπρόπυργου με το Δήμο Χαϊδαρίου, βρίσκεται στη θέση όπου σχηματίζονταν οι λίμνες των Ρειτών.

Ο Πausanίας αναφέρεται στους Ρειτούς, καθώς τους συναντά στην πορεία του προς την Ελευσίνα. *«Οι λεγόμενοι Ρειτοί μόνο που ρέουν όπως τα ποτάμια το νερό τους είναι θαλασσινό. Θα μπορούσε να πιστέψει κανείς πως από τον Εύριπο της Χαλκίδας ρέουν κάτω από το έδαφος και χύνονται σε μια θάλασσα χαμηλότερη. Οι Ρειτοί από παράδοση θεωρούνται αφιερωμένοι στην Κόρη και τη Δήμητρα και ψάρια απ' αυτούς μπορούν να πιάνουν μόνο οι ιερείς. Οι Ρειτοί, όπως μαθαίνω, στην παλιά εποχή αποτελούσαν το σύνορο της χώρας των ελευσινίων προς τους άλλους αθηναίους».*

Οι Ρειτοί ήταν ρέματα σχηματισμένα από διάφορες πηγές, σε δυο θέσεις στις δυτικές υπώρειες του Αιγάλεω, τα οποία χύνονταν στον κόλπο της Ελευσίνας. Φαίνεται πως ήδη στους κλασικούς χρόνους, καθώς οι πηγές βρίσκονταν και στις δυο θέσεις σε ταπεινώσεις του εδάφους, είχαν δημιουργηθεί λίμνες, με τεχνητά φράγματα προς την πλευρά της θάλασσας. Αν και ο Πausanίας αναφέρει μόνο τα ρεύματα, που σχηματίζονταν από τις εκροές προς τον κόλπο, από την αναφορά στην αλιεία, συνάγεται πως πρέπει να είχε δει και τις λίμνες. Το αλμυρό νερό οφείλεται στη μικρή απόσταση από τη θάλασσα. Η βόρεια λίμνη ήταν αφιερωμένη στη θεά Δήμητρα, ενώ η νότια, η «προς το άστυ», στην κόρη της Περσεφόνη.

Αρχαία ιστορία Ελευσίνας

Η Ελευσίνα ιδρύεται περί το 2000 π.Χ. στις πλαγιές του λόφου της ακρόπολης και αναπτύσσεται κατά τη μυκηναϊκή εποχή σε ισχυρά οχυρωμένη πόλη, λόγω της στρατηγικής της θέσης. Από την ίδια εποχή μαρτυρείται η λατρεία της Δήμητρας, ως θεάς της φύσης και της βλάστησης των σιτηρών, η οποία συνεχίζεται αδιάκοπα ως τα ρωμαϊκά χρόνια, με την ανέγερση αλλεπάλληλων ναών, στην ανατολική πλευρά του λόφου.

Στον 8ο αιώνα π.Χ. το Ιερό αποκτά Πανελλήνιο χαρακτήρα. Στα χρόνια του Σόλωνα τα Ελευσίνια καθιερώνονται ως Αθηναϊκή εορτή. Την εποχή του Πεισίστρατου, ιερό και πόλη περιβάλλονται από ισχυρό τείχος με πύργους. Στην κλασική και ρωμαϊκή εποχή ιδρύονται λαμπρά οικοδομήματα. Με την επιβολή του Χριστιανισμού και την επιδρομή των Οστρογόθων, το Ιερό εγκαταλείπεται.

Ετυμολογία της ονομασίας «Ελευσίς»

Η ονομασία «Ελευσίς» προέρχεται πιθανά από τη ρίζα «ελευθ-» του ρήματος «έρχομαι» και τη λέξη «έλευσις»(= ερχομός, άφιξη), δηλώνοντας την άφιξη της θεάς Δήμητρας στην περιοχή. Συναντάται για πρώτη φορά στον «Ορφικό Ύμνο Δήμητρος Ελευσινίας». Σύμφωνα με άλλη εκδοχή, η ονομασία δόθηκε στην πόλη από τον οικιστή και βασιλιά της Κελεό, προς τιμήν του ήρωα (πατέρα του), Ελευσίνα.

Κατά τον Πausανία, «Ο ήρωας Ελευσίς από τον οποίο ονομάζουν την πόλη, άλλοι λένε πως ήταν γιος του Ερμή και της Δάειρας, της κόρης του Ωκεανού, και άλλοι ποιητές αναφέρουν ως πατέρα του Ελευσίνα τον Ώγυγο».

Ο Ησύχιος ο Αλεξανδρεύς στο Λεξικό του αναφέρει ότι η παλαιότερη ονομασία της πόλης ήταν Σαισαρία, από τη Σαισάρα, κόρη του Κελεού. Η Σαισάρα αναφέρεται και από τον Πausανία, ο οποίος, αναφερόμενος στην τέλεση των Ελευσινίων μυστηρίων, μας πληροφορεί ότι «τα δρώμενα για τις δύο θεές είχαν αναλάβει ο Εύμολπος και οι κόρες του Κελεού, τις οποίες ο Πάμφως, όπως και ο Όμηρος, τις ονομάζουν Διογένεια και Παμμερόπη και την τρίτη Σαισάρα».

Περιβάλλον και μεταβολές της Ελευσίνας

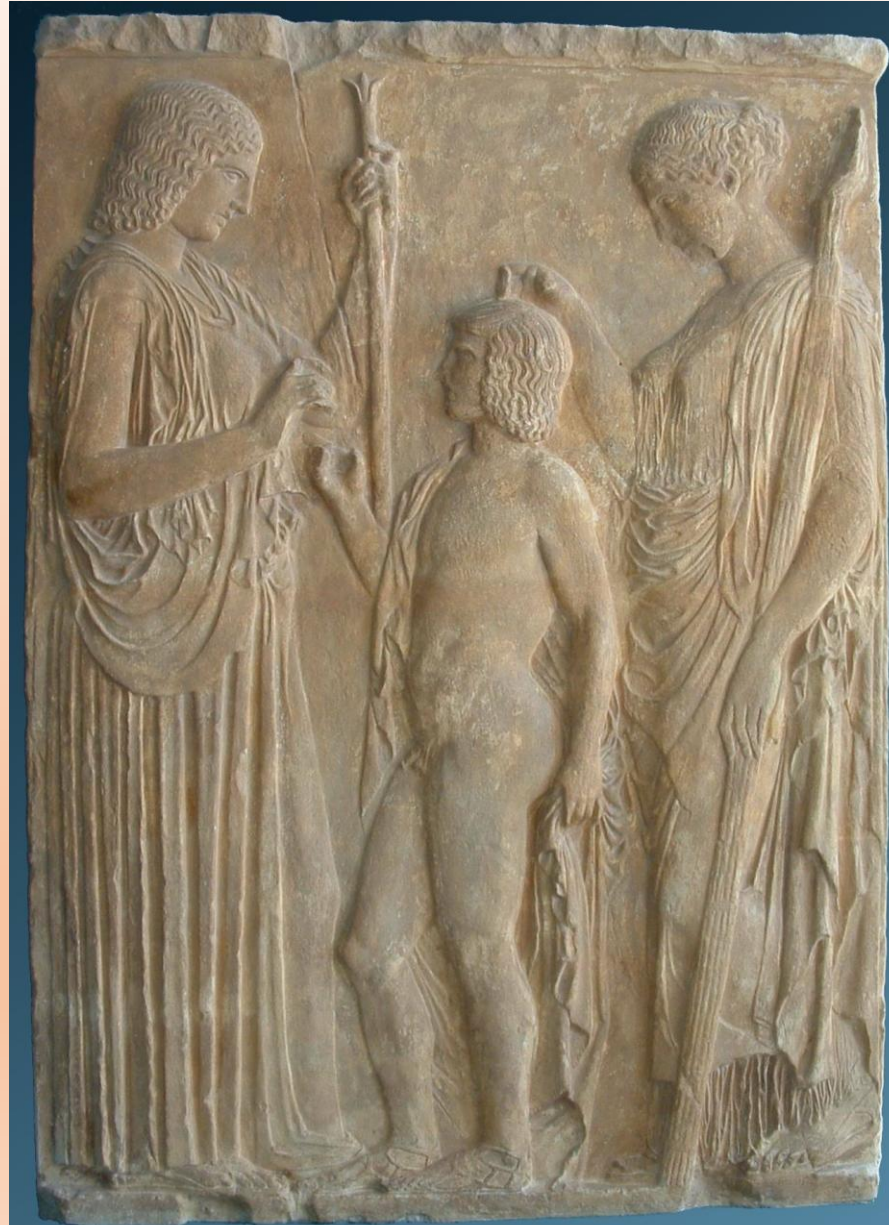
Πριν από 18.000 χρόνια το Θριάσιο πεδίο, βρισκόταν περίπου 130 μ. ψηλότερα από τη στάθμη της θάλασσας, ενώ η περιοχή στην οποία σήμερα βρίσκεται η Ελευσίνα, βρισκόταν περίπου 30-40 χλμ. μακρύτερα από την ακτή. Ο Κόλπος της Ελευσίνας ήταν μια κλειστή υδρολογική λεκάνη, η οποία δεν είχε επιφανειακή απορροή προς τη θάλασσα, καθώς βρισκόταν 30 περίπου χλμ. μακριά από αυτήν. *Πριν από 12.000 χρόνια*, ο Κόλπος της Ελευσίνας συνέχισε να είναι μια κλειστή υδρολογική λεκάνη, η στάθμη όμως της θάλασσας είχε αυξηθεί.

Πριν από 7.000 χρόνια, ο σημερινός Κόλπος της Ελευσίνας είχε σίγουρα μετατραπεί σε λίμνη (Κυχρεία λίμνη) λόγω της κατάκλυσής της από τη θάλασσα, με την ακτογραμμή της να βρίσκεται στην ίδια στάθμη περίπου με την θάλασσα. Έκτοτε συνέχισε να λειτουργεί ως λίμνη μέχρι το 5.000 π.α.σ., εποχή κατά την οποία καταγράφεται το κλιματικό optimum²⁶, οπότε και ενώνεται με τη θάλασσα. Σήμερα αποτελεί τμήμα του Σαρωνικού.

Ο Τριπτόλεμος σε φτερωτό άρμα, πριν αναχωρήσει,
για να διδάξει στον κόσμο την καλλιέργεια των σιτηρών

Δήμητρα, Περσεφόνη και Τριπτόλεμος

Σας ευχαριστούμε πολύ